

УДК: 316.6:316.75

Крижанівська Л. – ст. гр. БІ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РІЗНИЦЯ МЕНТАЛІТЕТУ УКРАЇНЦІВ ТА РОСІЯН

Науковий керівник: к.іст.н. Потіха О.Б.

Kryzhanivska L.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

DIFFERENCE IN THE MENTALITY OF UKRAINIANS AND RUSSIANS

Supervisor: PhD, Assoc. Prof. Potikha O.B.

Ключові слова: менталітет, українці, росіяни, культура, соціальні цінності, свобода, мова, історія.

Keywords: mentality, Ukrainians, Russians, culture, social values, freedom, language, history.

Менталітет, як система стійких уявлень про світ, себе та інших людей, формується упродовж століть під впливом культури, історії, географії, мови та способу життя народу. Порівняння українського та російського менталітету дає можливість побачити та зрозуміти фундаментальні відмінності, які проявляються у різних суспільних сферах – політичних подіях, економіці, культурних процесах, релігії та повсякденному житті.

Українська традиція формувалася на принципах самоврядності, виборності та особистої відповідальності. Ці постулати було закладено ще в княжу добу та особливо проявилось в козацькій культурі, де влада обиралася в демократичним шляхом, а рішення приймалися на козацькій раді. Для українців цінною є свобода волевиявлення, навіть у дрібницях. У російському ж суспільстві історично домінувала централізація, вертикаль підпорядкування та культ сильного керівника, вождя, що веде народ до «великої мети» [1].

Глибша відмінність закладена у способі сприйняття соціальної ієрархії. Для українців властива горизонтальна модель спілкування, де важливими є довіра, взаємодопомога та рівноправність. Українське суспільство більше схильне до об'єднань на основі добровільності та інтересів. Російське ж – до підпорядкування, жорсткої дисципліни та прийняття авторитетів без обговорення [2].

В українців індивідуалізм завжди був на першому місці. Навіть у селах люди завжди дбали про своє господарство, землю, сім'ю. Водночас російський менталітет більше тяжіє до колективізму, де інтереси держави чи спільноти часто ставляться вище за права окремої людини.

Цікавою є мовна картина світу обох народів. У мовній системі українців багато слів, що акцентують добровільність дії: «згода», «співпраця», «допомога», «взаємність». У російській переважають конструкції з елементами наказу: «пріказ», «долг», «повінність» [2]. Це не просто слова – це показники глибинного ставлення до світу та до інших людей. Науковці підкреслюють, що українці схильні до діалогічності та прагнення до компромісів. Історичний досвід боротьби за свої права та співіснування з різними народами виробив у них звичку домовлятися, враховувати позиції інших і шукати рішення, що влаштовує обидві сторони. Українці, як правило, уникають різких конфліктів і намагаються досягти результату через взаєморозуміння. Натомість російський менталітет більше тяжіє до поляризації: або перемога, або поразка. Компроміс у російському сприйнятті часто виглядає як ознака слабкості, а перемога – як повне підпорядкування опонента. Це створює суттєві відмінності у підходах до переговорів, поведінки в конфліктах і прийнятті рішень.

Варто звернути увагу і на релігійний фактор. Хоча обидва народи історично сповідують православ'я, українське православ'я більш відкрите до оновлення та модернізації, має елементи європейської традиції, тоді як російське – консервативніше, з орієнтацією на сакральність влади та державну церкву як ідеологічну основу. У сучасному контексті релігія стала потужним ідеологічним інструментом впливу. Особливо це проявляється в діяльності Російської православної церкви Московського патріархату, яка активно поширювала наративи «руського міра» та виправдовувала агресію Росії проти України [3].

Українці уникають відкритих протистоянь, шукають третій варіант, вважають за краще обійти проблему. Росіяни ж, навпаки, часто ідуть на загострення, навіть якщо це веде до втрат, оскільки для них важливий сам факт боротьби, відчуття сили та демонстрації позиції. Для українців дуже важлива справедливість, але не як абстрактне поняття, а як конкретна дія. Це проявляється у гострій реакції на несправедливість і готовності захищати себе, навіть якщо ситуація здається безнадійною. Російський менталітет натомість часто приймає несправедливість як частину життя або карму, що її треба терпіти. У побутовому житті також простежуються відмінності. Українські сім'ї традиційно прагнули до окремого проживання молодих подружж, що сприяло самостійності та відповідальності. У російській культурі було прийнято жити кількома поколіннями разом, що формувало інші соціальні зв'язки та уявлення про сімейні обов'язки [4].

Однією з причин глибокого конфлікту між росіянами та українцями є нездатність перших зрозуміти, чому українці не підкоряються. Українці, навіть попри століття підкорення, зберегли традицію самоврядування, громадської активності та політичної участі – чого майже повністю бракує в сучасному російському суспільстві. Росіяни часто не здатні побачити в українцях рівних собі суб'єктів, бо звикли мислити через ієрархію: або підкорення, або зверхність. Звідси і схильність до виправдання агресії як «встановлення порядку», а демократію сприймають не як право, а як загрозу стабільності [5]. Такий ментальний розрив унеможливорює конструктивний діалог і формує глибоку культурну прірву між двома народами.

Попри спільність історичного походження, українці й росіяни – це два різні народи, сформовані під впливом відмінних культурних, соціальних та політичних чинників. Вивчення менталітетів дозволяє не лише краще зрозуміти національний характер, а й глибше пояснити поведінкові особливості суспільств. Знання ментальних відмінностей українців і росіян допомагає виявляти глибинні причини конфліктів, непорозумінь і культурних бар'єрів. Усвідомлення унікальності власного менталітету та повага до відмінностей інших – основа для безкомпромісного співіснування народів.

Список використаних джерел:

1. Відмінність менталітетів українців і росіян. URL: <https://ukrsocion.org/>
2. Мова і ментальність: україно-російські порівняння. URL: <https://svarga.com.ua/mova-i-mentalnist-ukraino-rosijski-porivnyannya.html>
3. Релігія як один з основних чинників у війні Росії проти України: підсумки круглого столу. URL: https://risu.ua/religiya-yak-odin-z-osnovnih-chinnikiv-u-vijni-rosiyi-proti-ukrayini_n135209
4. Наскільки насправді відрізняються культура та ментальність українців і росіян: яскраві приклади. URL: https://24tv.ua/chim-vidriznyayutsya-kultura-mentalnist-novini-rosiyi-i-ukrayini_n1616732
5. Діалогу не буде. Чому росіяни не розуміють українців. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/chomu-rosiyani-ne-rozumiyut-ukrajinciv-rosiyskiy-mentalitet-timoti-snyder-ostanni-novini-50272548.html>